

TALABA PORTFOLIOSINI YARATISH TEXNOLOGIYASI

<https://doi.org/10.53885/edinres.2022.5.5.040>

Rasulov Erkin Madraimovich,

*Farg'ona viloyati O'zbekiston tumani, 33-umumiy o'rta ta'lim maktabi
o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada portfolio haqida tushuncha hamda uni yaratish bo'yicha tahliliy ma'lumotlar shuningdek oliy ta'lim muassasasi talabalarining portfoliosini yaratish texnologiyasi va ushbu texnologiyaning talabalar uchun ahamiyati haqida so'z boradi

Kalit so'zlar: portfolio, portfolio turlari, baholash, texnologiya, talaba portfoliosi

ТЕХНОЛОГИЯ СОЗДАНИЯ СТУДЕНЧЕСКОГО ПОРТФОЛИО

Расулов Эркин Мадраимович,

Учитель 33-й общеобразовательной школы, Узбекского района Ферганской области

Abstract: Abstract: This article discusses the concept of portfolio and analytical information on its creation, as well as the technology of creating a portfolio of students of higher education institutions and the importance of this technology for students.

Keywords: portfolio, portfolio types, evaluation, technology, portfolio of student

TECHNOLOGY FOR CREATING A PORTFOLIO OF STUDENTS

Rasulov Erkin Madraimovich

Teacher of secondary school № 33, of the Uzbek district of the Fergana region

Аннотация: В данной статье рассматривается понятие портфолио и аналитическая информация по его созданию, а также технология создания портфолио студентов высших учебных заведений и значение этой технологии для студентов.

Ключевые слова: портфолио, виды портфолио, оценка, технология, студенческое портфолио

Kirish. Mustaqil taraqqiyot yo'lidan borayotgan mamlakatimizning uzluksiz ta'lim tizimini isloh qilish, axborot texnologiyalarini joriy etish va ta'lim samaradorligini oshirish bo'yicha keng qamrovli ishlar olib borilmoqda. Zamonaviy sharoitda ta'lim jarayonini tashkil etishda, talabalarining o'quv faoliyatlarini nazorat qilishda innovatsion xarakterga ega vositalardan foydalanilmoqda. Ayni o'rinda ana shunday vositalardan biri talaba portfoliosi hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 31 dekabrda "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etish bilan bog'liq tizimni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 824-son qarori 1-ilovasi "Oliy ta'lim muassasalarida o'quv jarayoniga kredit-modul tizimini joriy etish tartibi to'g'risida"gi Nizomning 6-bob "Baholash, baholarni konvertatsiya qilish" 31-bandida "Baholash usullari fan yoki modul doirasidagi talabaning yutuqlarini aks ettiruvchi va tasdiqlovchi yozma, og'zaki, amaliy ish, loyiha, portfolio va nazoratlar kabi turlarni o'z ichiga qamrab oladi. Baholash mezoni ta'lim olish natijasiga erishilganligini aks ettirishi shart" deb qayd etilgan. [1] Ushbu qaror ijrosini ta'minlash yuzasidan respublikamiz oliy ta'lim muassasalarida qator ishlar amalga oshirilmoqda. Baholash usullari

tarkibida talaba portfoliosi bo'lishi bugungi axborot texnologiyalari rivojlangan davrda muhim ahamiyat kasb etadi. Talaba portfoliosini yaratish va undan unumli foydalanish hozirgi kundagi dolzarb va muammoli masala bo'lib kelmoqda.

Adabitolar sharhi. Portfolioni ta'lim sohasida qo'llash g'oyasi, 80-yillarning o'rtalarida AQShda paydo bo'ldi. AQSh va Kanadadan so'ng, portfolio g'oyasi Evropa va Yaponiyada ommalashdi, XXI asrning boshlarida esa bu g'oya Rossiyada keng tarqaldi va hozirgi kunda bu g'oya O'zbekistonda ham keng yoyilmoqda.

Portfolio (ingl. – portfel, zarur ishlar va hujjatlar uchun papka, frans. – bayon qilmoq, ifoda etmoq, tashmoq, ital. – hujjatlar solingan papka) – bu hujjatlar, ish namunalari, fotosuratlar, taqdim etilayotgan imkoniyatlarni tasavvur eta olish imkoniyatini beruvchi materiallar, mutaxassis xizmatlari to'plamidan iborat. [3]

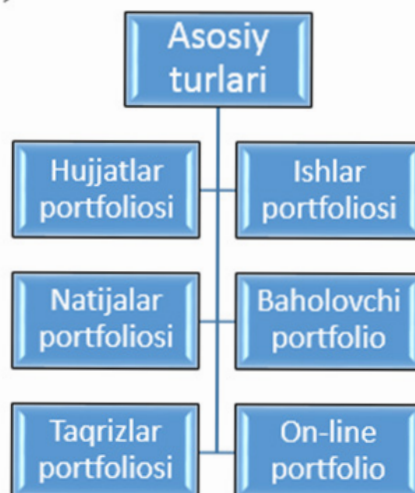
Texnologiya so'zi (yunon. “texno” – san'at, mahorat, malaka, “logos” – fan, ta'limot, tushuncha, fikr, ma'no) so'zi ishlab chiqarishda yangi sifat va miqdor o'zgarishlariga olib keluvchi samarali usullar yig'indisi, tizim ma'nosida qo'llaniladi. [3]

Talabaning oliy o'quv yurtidagi barcha turdagi faoliyatlarini nazorat qilish va baholashning innovatsion texnologiyalaridan biri sifatida “Talaba portfoliosi” etakchi o'rin egallaydi. Ushbu texnologiya ayniqsa rivojlangan g'arb davlatlari oliy ta'lim tizimida keyingi yillarda keng qo'llanilmoqda. Rossiyada esa 2003 yildan e'tiboran ta'lim tizimining barcha bosqichlarida, jumladan boshlang'ich ta'lim, umumiy o'rta ta'lim, kasbiy ta'lim va oliy ta'limda joriy etilgan.

Bugungi kunda xorijiy mamlakatlar tajribasida keng qo'llanilayotgan nazorat vositasi bo'lgan o'quv portfoliosi quyidagi imkoniyatlarga egaligiga ko'ra amaliy ahamiyat kasb etadi:

- ko'p funktsiyalilik va o'zining shaxsiy muvafaqqiyatini baholash;
- individual muvafaqqiyatlar monitoringini amalga oshirish;
- imtihonni tashkil etish;
- ta'lim natijalarini xolis belgilash;
- ta'limiy muvafaqqiyatlar hamda qo'shimcha natijalarni aniq ko'ra olish;
- talabaning mavjud imkoniyat va qobiliyatlarini, uning kuchli va kuchsiz tomonlarini ko'ra olish, shaxsiy, kasbiy hamda ijodiy salohiyatiga etarlicha baho berish.

Mohiyatiga ko'ra talabalarining o'quv portfoliolarini bir necha turga bo'linadi. Ular (1-rasm):

1-rasm. Talabalar o'quv portfoliolarining asosiy turlari.

Tadqiqot metodologiyasi. Quyida talabalar o'quv portfoliolarining turlariga xos xususiyatlar to'g'risida so'z yuritiladi.

1. Hujjatlar portfoliosi (bunda talabaning individual ta'limiy muvaffaqiyatlari aks ettiruvchi diplom, faxriy yorliq, guvohnoma va boshqalar jamlanadi).

2. Ishlar portfoliosi (unda talaba tomonidan bajarilgan ijodiy ishlar, loyihalar, tadqiqotlar, ularning natijalarini aks ettiruvchi reyting daftarchasi, ijodiy ish daftari, elektron hujjatlar, modellar, loyihalar, ijtimoiy, ishlab chiqarish, talaba tomonidan mustaqil yoki guruhdoshlar bilan hamkorlikda to'plagan adabiyotlar, davriy nashrlarning kseronushalari, illyustratsiyalar joy oladi).

3. Natijalar portfoliosi (bunda talabaning o'zi tomonidan jamlangan talabalarning eng yaxshi ishlari o'rin oladi; natijalar portfoliosi individual va guruhli bo'lishi mumkin; ushbu portfolioda aks etgan ma'lumotlar asosida "Eng yaxshi talabalar guruhi" tanlovini tashkil etish mumkin).

4. Baholovchi portfolio (u talabaning bilim, ko'nikma va malakalarini nazorat qilish maqsadida shakllantiriladi; bu turdagi portfoliodan nazorat shlari, testlar, chizmalar, krossvordlar va boshqalar o'rin oladi).

5. Taqrizlar portfoliosi (bunda talaba tomonidan erishgan yutuqlarni baholashga doir xulosa, taqriz, rezyume, esse, tavsiyanoma va tavsifnomalar jamlanadi).

6. On-line portfolio (bu kabi portfolio turli shakllarda namoyon bo'ladi; masalan: 1) talabalar tomonidan oliy ta'lim muassasasi yoki fakultet saytiga materiallarni qo'shish; 2) shaxsiy veb-saytlarni yaratish; 3) semestr yakunlari bo'yicha hisobot tayyorlash). [4]

Tahlil va natijalar. Portfoliolar yaratilishiga ko'ra ham turlicha bo'ladi. Ya'ni ular elektron, bosma va qog'oz variantlarda yaratiladi. Qaysi variantda portfolioni yaratishni sub'ektning o'zi tanlaydi. Portfolioda talabaning joriy, oraliq va mustaqil ishlari bo'yicha bajargan topshiriqlari, ularga qo'yilgan o'zlashtirish ballari ham jamlanib boriladi. Portfolio yurgizish talabaning semestr (kurs) va o'quv muddati davomidagi o'zlashtirishi, mustaqil ish topshiriqlarini muntazam ravishda bajarib borganligi to'g'risidagi daliliy hujjat isoblanadi. Portfolio pedagogik jarayonda pedagogga talabaning erishayotgan yutuqlari yuzasidan monitoringni olib borish imkoniyatini yaratadi va o'zlashtirish ballarining haqqoniy, ishonchli bo'lishini ta'minlaydi. Talabaga esa bilim darajasining qay darajadiligini, uning dinamik o'sishini kuzatib borish, kasbiy jihatdan shaxsan rivojlanish darajasini mustakil baholash uchun zarur sharoitni yaratadi.

Talabalar tomonidan portfoliolarning shakllantirilishi quyidagi holatlarda samarali hisoblanadi:

1. Istiqbolli ish o'rniga ega bo'lishda (rahbariyat va hamkasblar yosh mutaxassis bilan yaqindan tanishish imkoniyatiga ega bo'ladilar).

2. Ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borishda (tadqiqot natijalarini patentlashtirish imkoniyatini ta'minlaydi).

3. Fan olipiadalarda ishtirok etishda (olipiadaning turli bosqichlarida talabaning imkoniyatlarini baholash va chamalashga muvffaq bo'linadi).

4. Nomdor hamda Prezident stipendiyasiga talabgor bo'lishda (tanlov xay'ati talabaning imkoniyatlaridan to'la xabar bo'ladi).

5. Shaxsiy maqsadlarni amalga oshirishda (qo'shimcha faoliyat turi bilan shug'ullanishda hamkorlarga talaba shaxsini yaqindan tanishtirish imkoniyatini yaratadi).

Talabalarning portfoliolari quyidagi tuzilishga ega bo'ladi:

1) titul;

2) mundarija;

3) portfolioning maqsadi;

4) portfolioning bo'limlari.

Turiga ko'ra portfoliolar bir necha bo'limlarni o'z ichiga olishi mumkin. Masalan,

“Ishlar portfoliosi” quyidagi to’rtta bo’limdan tarkib topadi:

1. “Mening qiyofam” (talabaning shaxsiga oid ma’lumotlar talabaning rasmi, esse, anketa, tavsifnomalar asosida beriladi; unda quyidagi lavhalar mavjud: “Mening anketam”; “Tanishing – bu men!”; “Mening o’ylarim”; - “Men va mening qiziqishlarim”).

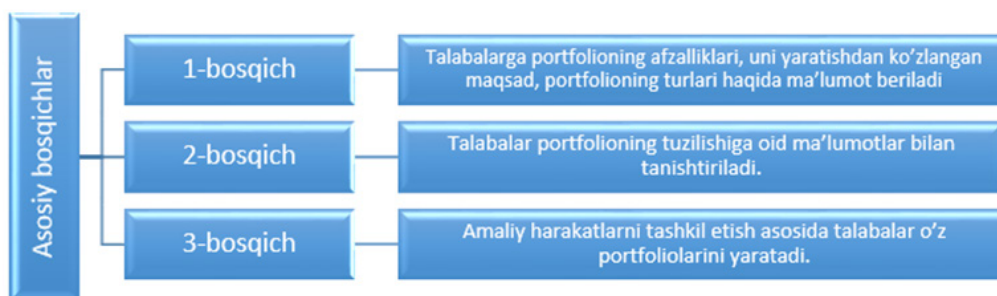
2. Portfolio-kollektor (talaba tomonidan mutaxassislik fanlari bo’yicha to’plagan materiallar (adabiyotlar ro’yxati, chizma, jadval va rasmlar, maqolalarning kseronushalari, kursdoshlarining ijodiy ishlari) o’rin oladi; bo’lim quyidagi lavhalardan iborat bo’lishi mumkin: “Ish stoli”; “Bu qiziq”; “Kursdoshlarim ijodidan”; portfolio-kollektor uncha katta bo’lmagan o’ziga xos arxiv sanaladi).

3. Ish materiallari (talabaning o’zi tomonidan yaratilgan, tizimlashtirilgan barcha materiallar kiritiladi; bo’limning lavhalari quyidagicha bo’lishi mumkin: “Yozma ishlar”, “Ijodiy ishlar”, “Tadqiqot tajribalari”, “Amaliyot ishlanmalari”).

4. Shaxsiy yutuqlar (talabaning yarim, bir o’quv yili yoki yaxlit ta’lim davrida erishgan yutuqlari, qo’lga kiritgan natijalari aks etadi; unda quyidagi lavhalar bo’lishi mumkin: “Mening bunyodkor g’oyam”; “Mening ta’lim borasidagi tashabbuslarim”).

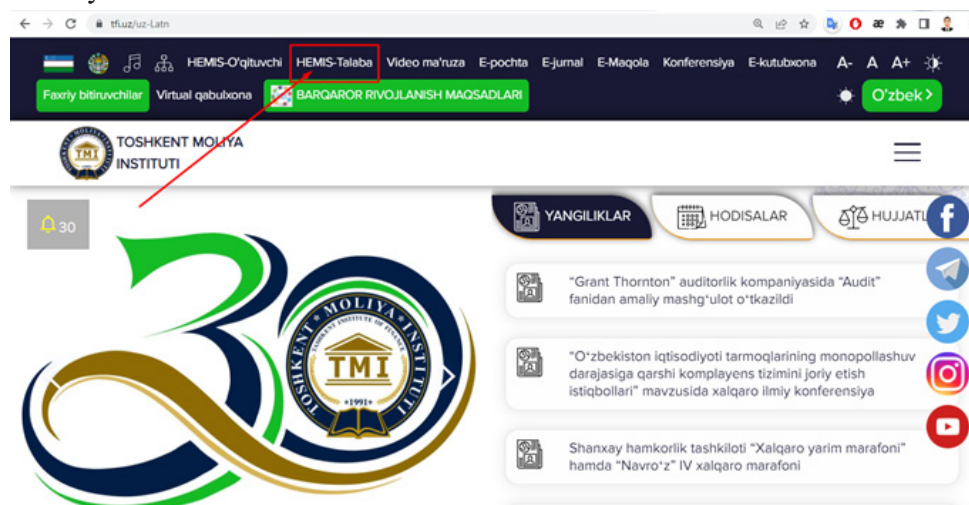
[5]

Talabalarning o’quv portfoliosini yaratishga qaratilgan amaliy harakat bir necha bosqichda tashkil etiladi. Ya’ni (2-rasm):

2-rasm. Talabalar o’quv portfoliosini yaratish bosqichlari

Bunday “portfolio”ni an’anaviy usulda yoki elektron shaklda ta’lim muassasasi saytida, oddiy Word formatida yaratish mumkin. Ushbu papkaga muallif uchun ruxsat beriladi. Talaba o’z xohishiga ko’ra yoki o’qituvchi topshirig’i asosida o’zining turli ijodiy sohalardagi mustaqil ishlarini ma’lum ketma-ketlik asosida o’z portfoliosiga joylashtiradi. Materiallar bir semestr bo’yicha, o’quv yili bo’yicha yoki butun o’quv yillari bo’yicha olinishi mumkin.

3-rasm. Talaba “portfolio”siga kirish. [6]

“Portfolio” yoki undagi alohida ishlar talaba tomonidan oldindan izohlanadi, ya’ni nima uchun u aynan ushbu faoliyat turini tanladi, bu faoliyat turi bo’yicha u qanday natijalarga erishdi yoki erisha olmadi, o’qituvchining ushbu ish bo’yicha bergan bahosidan rozi yoki yo’qligi, ushbu ish natijalari bo’yicha qanday xulosalarga ega.

Belgilangan vaqt o’tgach (semestr yoki o’quv yili) yoki aniq hajmdagi ishlar tugagach, talabning xohishi bilan ushbu dastur yoki loyiha bo’yicha talaba o’z portfoliosini taqdimot qilishi mumkin. Dastlab taqdimotni kichik guruhda, keyin esa katta auditoriyada tashkil etish lozim. Agar “portfolio” elektron shaklda yaratilgan bo’lsa, talaba o’z hamkorlarini (talabalarni) yoki o’qituvchini o’z parolini oshkor qilib, ushbu “portfolio” sahifalariga kirishiga ruxsat beradi va taqdimot tugagach parolni o’zgartiradi. Talaba faoliyatini, ya’ni “portfolio” mazmunini baholash uchun o’qituvchi maxsus ekspertlar belgilaydi. Materiallarni mashg’ulot davrida muhokama qilish mumkin. Agar buning uchun alohida vaqt, o’quv soati ajratilmagan bo’lsa off-line telekonferentsiya rejimida yoki darsdan tashqari vaqtda ta’lim muassasi sayti forumida amalga oshirish mumkin. Bunday forumda talaba o’zi tanlagan yoki o’qituvchi tomonidan taklif etilgan bilim sohasi bo’yicha butun kuchini berganligini, uning o’z faoliyatiga bergan bahosi o’qituvchi va ekspertlar guruhi tomonidan berilgan bahoga mos yoki mos emasligini isbotlashi zarur. U baholarni qaysi jihatdan to’g’ri yoki noto’g’ri ekanligini ko’rsatishi va o’zining kelajakdagi ushbu bilim sohasidagi ijodiy faoliyati rejalari bilan xulosalashi lozim.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda, talaba biror fan bo’yicha o’z yutuqlarini nazorat qilib borishni maqsad qilib olsa, u ushbu fan bo’yicha muhim deb hisoblagan bilimlarini tizimiy ravishda “portfolio”ga joylashtirib boradi. Uning vazifasi- ushbu ishlarni diqqat bilan tahlil qilib borish, kerakli o’zgartirishlar kiritish, unga tushuntirishlar berish, o’z-o’zini baholash bo’yicha qisqa hisobot tayyorlash, ya’ni ushbu bilim sohasi bo’yicha u nimalarni o’zlashtirdi, nimalarni o’zlashtira olmadi yoki tushunmadi, kelajakda nimalarga e’tibor qaratishi lozim. Shuningdek, u bu yerda o’z bilimlariga o’qituvchi, ekspertlar va ota-onasi tomonidan qo’ygan baholarga ham fikrini bildirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O’zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrda “Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim jarayonini tashkil etish bilan bog’liq tizimni takomillashtirish chora-tadbirlari to’g’risida” 824-sonli Qarori / Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 31.12.2020-y., 09/20/824/1689-son.

2. Shoymardonov T.T. va boshq. Elektron pedagogika va pedagogning shaxsiy, kasbiy axborot maydonini loyihalash. O’quv-uslubiy majmua. –T.: 2016. 165-bet.

3. Shoymardonov T.T. va boshq. Elektron pedagogika va pedagogning shaxsiy, kasbiy axborot maydonini loyihalash. O’quv-uslubiy majmua. –T.: 2016. 165-bet.

4. Shoyimova Sh.S. va boshq. Ta’lim texnologiyalari. Darslik. – T.: IJODPRINT, 2020. 310-bet.

5. Musaeva S. Portfolioning maqsad va mohiyati / Pedagogik ta’lim j. – T.: 2013, 1-son. – 20-b.

6. <https://tfi.uz/uz-Latn>.